

Zygmunt Pazda (1911 -1987)

Notka biograficzna

Zygmunt Pazda, ur. 23 października 1911 r. w Kolonii n/Renem. Po powrocie do Kraju w roku 1920

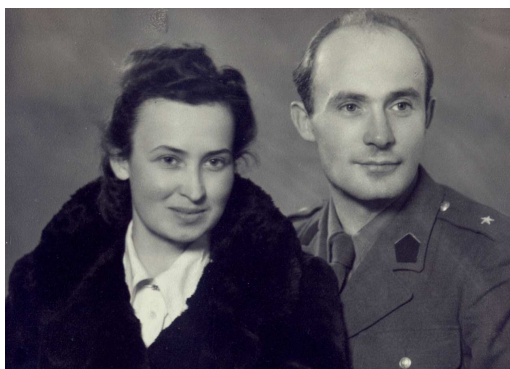
i ukończeniu szkoły powszechnej, w 1925 r. podejmuje naukę w Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Działdowie, które kończy w 1930r. i wtedy też rozpoczyna swą pierwszą pracę nauczycielską na Pomorzu. W październiku 1932 roku powołany zostaje do służby wojskowej gdzie w Grudziądzu, w lipcu 1933 r. kończy Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy 65 Pułku Piechoty. W styczniu 1935 r. uzyskuje awans na podporucznika rezerwy. Skierowany przez Inspektorat Szkolny Okręgu Pomorskiego kończy w 1937r. Wyższy Kurs Nauczycielski (WKN), studiując równolegle w Państwowym Instytucie Robót Ręcznych (PIRR) w Warszawie, który kończy w 1939 r. W sierpniu 1939 r.

zmobilizowany jako podporucznik piechoty, dowódca plutonu CKM bierze udział w obronie Warszawy, gdzie po kapitulacji trafia do niewoli, początkowo do stalagu XVIIIIC Spittal w Austrii, a następnie, w lutym 1940r. po wybudowaniu i zorganizowaniu oflagu w Dobięgniewie, do Oflagu IIC Woldenberg.

W obozie jenieckim, gdzie wraz z E.Pichellem, St.Żukowskim, M.Puchalskim, J.Knothe, St.Michalskim i B.Z.Nowickim był inicjatorem twórczości drzeworytniczej czas swój poświęca grafice, a dokładniej uprawiając drzeworyt i tzw. technikę suchej igły pracuje głównie na użytek poczty obozowej, która zastępowała obecne massmedia. Swoje doświadczenie nauczyciela, który to zawód traktował zawsze z pasją, wykorzystuje przy organizacji kursu rysunku w ramach Wyższego Kursu Nauczycielskiego, kierując tym kursem od początku jego powstania tj. od września 1940 do września 1944, gdzie jest także jednym z wykładawców. Z myślą o polskich szeregowcach, jeńcach Oflagu jest także jednym ze współorganizatorów kursów maturalnych, pełniąc jednocześnie tam także funkcję wykładowcy.

Właśnie w obozie, spod jego ręki wyszły teki drzeworytnicze, w tym „Teka Warszawa” wiernie odtwarzająca zabytki stolicy, „Teka Woldenberska” zawierająca obrazki z życia obozowego, czy wreszcie obszerny zestaw druczków i listowników stosowanych w ramach poczty obozowej, a także exlibrisy wykorzystywane w bibliotece obozowej.

Po forsownym marszu ewakuacji obozu i tragicznej potyczce konwojujących żołnierzy Wehrmachtu z oddziałem Armii Czerwonej, w miejscowości Dziedzice, wraz z całym Batalionem „Wschód” odzyskuje w dniu 30 stycznia 1945 upragnioną wolność. Tułaczka przez niemal pół Polski zaprowadziła go na teren byłej Generalnej Guberni, gdzie w pobliżu Częstochowy odnajduje swoją narzeczoną Wandę

Burzyńską, koleżankę ze studiów w PIRR. W marcu 1945 roku wstępują w związek małżeński i już jako małżonkowie udają się do Chojnic na Pomorzu, gdzie po powrocie z Niemiec zamieszkała jego rodzina. Tam Zygmunt podejmuje pracę nauczyciela zajęć praktycznych w Gimnazjum Ogólnokształcącym, Wanda natomiast techniki reklamy w Gimnazjum Handlowym. Oboje pracują jednocześnie jako plastycy. W 1948 roku zostają przyjęci w szeregi Związku Polskich Artystów Plastyków.

Wg ich projektów, m.in. stanął w Chojnicach pomnik „Za Naszą i Waszą Wolność”, oraz ołtarz Św. Józefa w Bazylice Mniejszej ufundowany przez miejscowy Cech Rzemieślniczy.

W roku 1946 Z. Pazda otrzymuje polecenie Ministerstwa Oświaty podpisane przez Dyrektora Departamentu Szkolnictwa Zawodowego Stanisława Kwiatkowskiego, także byłego jeńca Oflagu IIC, zorganizowania wieczorowej Szkoły Zawodowej w Chojnicach, gdzie zaczął pełnić funkcje Dyrektora i sekretarza szkoły w jednej osobie. Pełni tam jednocześnie funkcję przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej przy trwającej kilka lat akcji weryfikowania rzemieślniczych dyplomów mistrzowskich.

W roku 1949 wraz z rodziną powiększoną już o dwójkę dzieci – Marię Jolantę i Andrzeja - przenosi się do Poznania, gdzie jednocześnie rozpoczyna pracę jako wizytator Szkół Zawodowych w Okręgu Poznańskim, a wkrótce po tym zostaje powołany na stanowisko wicedyrektora Dyrekcji Okręgowej Szkolnictwa Zawodowego. W 1954 roku rodzi się drugi syn Jacek. Po pięciu latach działalności DOSZ zostaje wcielony do Kuratorium Szkolnego w Poznaniu, a Zygmuntowi powierzono stanowisko wicedyrektora tworzonego w Poznaniu Technikum Kolejowego. W roku 1965 r. zostaje mianowany dyrektorem naczelnym, pracując na tym stanowisku aż do przejścia na emeryturę w 1972r.

Poza pracą w administracji szkolnej kontynuuje swoją pasję graficzną, już jako członek Związku Polskich Artystów Plastyków, poświęcając się głównie tematyce tatrzańskiej oraz wspomnieniom z życia obozowego. Jego liczne drzeworyty pozostają w zbiorach rodzinnych, znalazły się też w wydawnictwach książkowych: („Ród Gąsieniców” – Józefa Kapeniaka, „Morskie Oko” - Jerzego Młodziejewskiego, - tegoż autora: „Symfonia Tatrzańska” oraz „Podhale, Orawą i Spiszem”), a także w zbiorach muzealnych: Muzeum Historycznego Miasta Warszawy /1945 oraz 1992/ - „Ruiny Kościoła św. Jacka”; Muzeum Narodowego w Bydgoszczy /1945/ - „Dworek w Krzemieńcu”; Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem /1955/ - „Teki Tatrzańska”; Muzeum Kórnickim w Kórniku /1977/; Muzeum Woldenberczyków w Dobiegniewie /1985/ - drzeworyty wykonane w obozie - plansze oraz znaczki poczty obozowej, a także „Teki Woldenberska” - i matryce tej teki; Muzeum Historycznym w Poznaniu (1996) oraz Muzeum Historyczno-Etnograficznym w Chojnicach /2005/.

W roku 1973 zostaje awansowany do stopnia porucznika. W uznaniu zaangażowania w działalności obozowej, a także pracy zawodowej i społecznej po wyzwoleniu zostaje wyróżniony wieloma odznaczeniami państwowymi, regionalnymi i branżowymi, w tym m.in. Odznaką Grunwaldzką, Medalem za Warszawę, Medalem za udział w Wojnie Obronnej, Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Ostatnie lata życia związał z pracą projektową i graficzną przy organizowaniu Muzeum Woldenberczyków w Dobiegniewie, które zostało otwarte we wrześniu 1987 r., 3 miesiące po Jego śmierci. W tym też czasie wiele prac graficznych wykonał dla placówek kulturalnych byłego wojewódzka gorzowskiego, które uhonorowało Go medalami okolicznościowymi oraz Honorowym Obywatelstwem Miasta Gorzowa.

Zmarł 4 czerwca 1987 r. w Poznaniu i tam też został pochowany na Cmentarzu Górczyńskim.

*Opracował Andrzej Pazda, syn Zygmunta
na podstawie przekazów rodzinnych oraz dostępnej literatury, w tym m.in.:
„Za drutami oflagów” A. Bukowski, PWN 1993, „Oflag IIC Woldenberg”, KiW 1984.
„Oflag IIC Woldenberg – to brzmi jak tajemnica” SW 2017.
„Słownik grafików Wielkopolski XX wieku” DW K.M. 1996*